

JEAN NOUVEL, FRAGMENTEN UIT EEN INTERVIEW DOOR OLE BOUMAN

Wie is uw publiek?

Iedereen, maar vooral de gebruikers, zij die bijvoorbeeld in het 'Institut du Monde Arabe' of in het 'Institut National de la Recherche Scientifique' komen door de macht der omstandigheden, als mensen die er werken, die het bezoeken. Dat publiek kun je niet kiezen, het is gegeven. Een soort complementair publiek vormen de liefhebbers van architectuur, maar dat is bijzaak. Het publiek staat vast, al naargelang het doel van het gebouw. Al het andere is extra.

Eén der belangrijkste thema's in uw geschriften, interviews, maar ook in uw gebouwen, is het 'bij de tijd zijn' van architectuur, het meegaan met de actuele cultuurontwikkeling. Vanwaar deze voorkeur?

Omdat ik vind dat architectuur geen autonome discipline is en de cultuur van een tijdperk moet weergeven. Ze maakt de eigen tijd en de eigen generatie zichtbaar in hun preoccupaties en oogmerken. We zijn nooit veel meer dan getuigen van al wat die generaties stimuleert, opwindt, plezier doet. Vaak denk ik, dat we niets van de Grieken of van de middeleeuwen zouden begrijpen als hun bouwwerken er niet waren. Daarom probeer ik altijd gelijk op te blijven met de zaken zoals ze gaan. Niet van dag tot dag, zoals de mode, of van decennium in het andere, zoals het begrip 'design' vaak veronderstelt, maar als resonantie van alle esthetische en emotionele waarden van een bepaald moment.

...Dus in onze dagen gaat het er bijvoorbeeld niet meer om te jammeren over de ruimtelijke wanorde, door de sterke groei van veel steden, en hun periferieën. Wat heeft klagen voor zin? Het bestaat immers. Men zal heus niet alles afbreken om bijvoorbeeld weer de stad van de achttiende eeuw te doen verrijzen. Mij gaat het erom, iets positiefs te zien in wat er op dit moment gebeurt. Architect zijn betekent reëel te zijn. Anders ben je geen architect, maar hoogstens een goed tekenaar van abstracties zoals de Mens en de Ruimte. Heel mooi misschien, maar architect zijn betekent dat je het erop aanlegt in een gegeven situatie van een gegeven ogenblik in staat te worden gesteld om te bouwen, in een wereld die is wat ze is met haar politieke, economische en technische beperkingen

Denkt u dat de mensen dankzij hun bebouwde omgeving vrijer kunnen worden. Is er een architectuur die hoofden vrijer maakt?

Ik geloof dat het enige echte geschenk dat je kunt geven, en dat echt wat waard is, bestaat in blijdschap en genoegen die je verschaft. Als iemand zich goed voelt in een gebouw, het mooi vindt, zin heeft er te blijven of terug te keren en erover te praten met z'n vrienden, dan gebeurt er iets van een werkelijke draagwijdte, iets dat de ervaring en opvattingen van sommigen kan veranderen. Dit is werkelijk architectuur, namelijk dat zij door middel van het tastbare iets vermag in de mentale sfeer. En ik blijf erbij, dat je opperbest een ware architect van een valse kunt onderscheiden: de ware is degene wiens gerealiseerde project altijd veel interessanter en sprekender is dan de tekeningen en maquettes. Bij de andere is het juist omgekeerd. Die laat zich verleiden door allerlei invallen aan de tekentafel, invallen die weer verwaaien of in de werkelijkheid meteen op hun gezicht vallen. Een goed gebouw is altijd honderd maal interessanter dan de tekeningen en foto's.

Ik houd van de fragiele kant, waarin het voorbijgaande wordt verstold. Daarom werk ik ook altijd hard aan de mogelijke perceptie van mijn werk: overdag, bij avond, bij regen of in de zon, uit de verte en van nabij enzovoort. Voor mij is architectuur niet een soort geometrisch object dat je alleen maar tot het koele verstand laat doordringen. Absoluut niet. De manier waarop je het gebouw in die

verschillende toestanden ondergaat is veel belangrijker. Een bouwwerk verandert met de weersgesteldheid. Als in de kathedraal van Chartres een zonnestraal precies door de boogramen of door de rozet valt, wordt de kathedraal tien keer zo levend.

Zo eenvoudig is het. Gebouwen zijn bestemd voor bepaalde momenten, zoals de tekens in een muziekstuk. Zekere plaatsen zijn gedacht voor zekere gebeurtenissen. Kerken bijvoorbeeld voor vertoningen, theater, koorzang. Zo zou elk gebouw minstens de ideale plek moeten zijn voor sommige personen in sommige situaties op sommige tijdstippen. Dat is de diepste aard van architectuur die kwaliteit heeft.

Er is nog een andere dimensie die belangrijk is, namelijk de alomtegenwoordigheid waarbij het gaat om een bewondering voor de waarneming als een functie van snelheid. In het project in Nogent sur Marne, een nachtclub, is die zeer aan de orde, want daartoe is een uitgebreid videosysteem in stelling gebracht. Binnen en buiten zijn tegelijkertijd aanwezig, bovendien zien de ogen de realiteit en de film. Uiteindelijk weet je niet meer waar je bent. De ruimte is virtueel geworden, omdat alles wat men ziet in feite een ruimte is die men zich denkbeeldig heeft toegeëigend. Het gaat natuurlijk nog om een orde van het territorium en van de interconnecties, maar niet meer om de ruimte in mathematische zin van het woord. Oftewel: het hele esthetische systeem van het gebouw is een systeem aan gene zijde van de grens.

Dan is daar natuurlijk ook nog de waarneming van het gebouw van buitenaf, vanuit de auto of het vliegtuig, overdag of 's nachts. En als men die waarnemingskwesities overdenkt, zal men moeten toegeven dat het de betekenis van de architectuur verandert. Het zijn zaken die direct te maken hebben met de huidige culturele en technologische ontwikkelingen.

Foundation The Invisible in Architecture – Jean Nouvel 4 september 2003

De Franse architect Jean Nouvel wordt geïnterviewd door Ole Bouman, hoofdredacteur van Archis, tijdschrift voor architectuur, stedenbouw en beeldende kunsten.